
Kurt, B. (2020). Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Âşıklık Geleneği ve Rap Müzik. *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:3, Sayı: 1, 16 – 35

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 14.02.2020

Kabul / Accepted: 23.03.2020

Araştırma Makalesi/Research Article

FARKLI KÜLTÜREL ZEMİNLERDE BENZER İFADE BİÇİMLERİ: ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE RAP MÜZİK

Begüm KURT *

Öz

Toplumsal yaşam serüvenimizi bireysel yaratılarla ifade eden müzik sanatı, millet olarak sahip olunan nitelikleri, zenginlikleri, hisleri ifadede en güçlü anlatım araçlarından biridir. Geleneksel müziğimizin üretim alanlarından biri âşık sanatıdır. Âşık sanatı, edebiyat ve müziğin birleşimi olan verimleriyle toplumsal kimliğimizi yansıtan ürünler ortaya koymuştur. Böylece toplumsal yapının ve yaşam biçiminin etkisiyle beliren ve aynı toplumsal yapıyı şekillendirme gücüne de sahip olan âşıklık geleneği, ortak kültürümüzün yansımaları ürünler ortaya çıkararak sözü sazla birleştirmiş, aktarıcıları ile birlikte millî öze ait ayrıntıları günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır. Bununla birlikte her alanda olduğu gibi estetik alanda da değişim önlenemez bir durum, kaçınılmaz bir süreçtir. Sanatsal yaratılar çağın ruhunu yakalamak, zamanın psikolojik ve sosyal zeminini kavramak zorundadır. Yeni neslin farklı ihtiyaçlar, beklentiler ve talepler içinde olması ve daha birçok olay ve olgu, değişimi getirmiş, bu şekilde müzik zevkinde ve dolayısıyla sanatsal üretimde farklı ilgilerle yeni türler kendine yer bulmaya başlamıştır. Bugün yükselişte olan rap müzik de söz konusu bu müzik türlerinden biridir. Hiphop kültürünün dj'lik, grafitti, break dance ile birlikte temel unsurlarından birini oluşturan, kendi içerisinde birçok alt türe sahip olan ve açılımı rhythmic American poetry olan rap kavramı, İngilizcede sözlük anlamı olarak ağır eleştiri karşılığında kullanılmış, toplumun dezavantajlı kesiminden temsilcilerle Amerika'da ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmış bir müzik türüdür.

* Dr. Öğr. Üyesi, Çağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mersin-Türkiye, begumkurt@cag.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4509-5125.

Türkçe Rap olarak adlandırılan ve ülkemizde kendine özgülüklerle yer edinmiş ve zenginleşerek bir kültürel unsur halini aldığı söylenebilecek ürünlerin temeli ise Türkiye’de değil Almanya’da yaşayan Türkler tarafından atılmıştır. Dünyada 1970’lerde şekillenen rap müzik Türkçe ilk yükselişini 1990’lardan sonra ortaya çıkan Cartel isimli müzik grubuyla gerçekleştirmiş ve o tarihlerden günümüze pek çok icracıyla üretim bulmuştur. Bu açıdan rap müziği bir kitle kültürü olarak tanımlamak doğru olmaz. Çalışmaya konu olan iki tür değerlendirildiğinde görülmektedir ki insanlığın ortak olgularından biri olan kültür; belirleyici ve ayırıcı özelliklerinin yanı sıra benzer donelere de sahiptir. Dünya üzerindeki farklı lokasyonlarda, ulusal kimliğe bağlı zenginliklerle şekillenen kültürler, benzer yapılarda ancak farklı üretim biçimlerinde kendini göstermektedir. İfade kültürünün iki farklı örneği olan âşıklık geleneği ile rap müzik bu bakımdan incelenmeye değerdir. Asırlar süren ve zaman içerisinde icracısı ve icrası ile birtakım geleneksel kurallara sahip olan âşıklık geleneği çerçevesinde ortaya konan ürünlerin başlıca özellikleri, benzer şekilde rap müzikte de bulunmaktadır. Söz konusu alanlar her ne kadar farklı köklere aitse de yapılarındaki önemli benzerlik, ürünlerin üretimi ve icra süreçleri değerlendirildiğinde açıkça görülmektedir. Her iki icra alanının özünün değişik mayalarla kurulmuş olması ve farklı felsefik düzlemler üzerine bina edilmeleri bir yana sanatçıların yetişme biçimleri ve eğitim süreçleri, ezgili üretimler oluşturmaları, mahlas kullanmaları, atışma/diss atma geleneğini uygulamaları, âşık karşılaşmaları/freestyle etkinliklerinde bulunmaları gibi temeller üzerinden benzer dışavurumlara sahip olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözlü kültür, müzik kültürü, âşıklık geleneği, rap müzik, Türkçe rap.

SIMILAR FORMS OF EXPRESSION ON DIFFERENT CULTURAL GROUNDS: MINSTREL TRADITION AND RAP MUSIC

Abstract

The art of music, which expresses our social life adventure through individual creations, is one of the most powerful means of expression in expressing the qualities, riches and feelings that we have as a nation. One of the production areas of our traditional music is the art of minstrelsy. The art of minstrel has produced products that reflect our social identity with their efficiency, which is a combination of literature and music. Thus, the tradition of minstrelsy, which appears under the influence of social structure and way of life and which has the power to shape the same social structure, combined the word with the instrument by revealing products that reflect our common culture, together with its transponders, has succeeded in bringing the details of the National essence to the present day. However, as in every field, change in the aesthetic field is an unavoidable situation, an inevitable process. Artistic creations must capture the spirit of the age and grasp the

psychological and social ground of the time. The new generation has different needs, expectations and demands, and many more events and phenomena have brought about change, and in this way new genres have started to find their place with different interests in music taste and therefore in artistic production. Rap music, which is on the rise today, is also one of these types of music in question. The concept of rap, which is one of the main elements of Hiphop culture along with DJing, grafitti, break dance, has many sub-genres in itself and stands for rythmic American poetry, has been used in return for heavy criticism in English as a dictionary meaning, has emerged in America with representatives from disadvantaged sections of society and has spread around the world. The foundation of the products, which are called rap in Turkish today and which can be said to have acquired a place in our country with its own specifics and become a cultural element by becoming rich, was laid by Turks living in Germany, not in Turkey. Rap music, which took shape in the world in the 1970s, made its first rise in Turkish with a musical group called Cartel which emerged after the 1990s and has found production with many performers from those dates to the present day. In this respect, it would not be right to define rap music as a mass culture. When we evaluate the two species that are subject to our study, it is seen that culture, which is one of the common phenomena of humanity, has similar characteristics as well as defining and distinguishing characteristics. Cultures shaped by riches linked to national identity in different locations around the world show themselves in similar structures but in different forms of production. Rap music is worth examining in this respect with the tradition of minstrelsy, which is two different examples of expression culture. The main features of the products, which have been introduced within the framework of the centuries-long tradition of minstrelsy, which has some traditional rules with its performance and performance over time, are similarly found in rap music. Although these areas belong to different roots, the similarity in their structure is evident when the production and execution processes of the products are evaluated. The essence of both the Executive area on the plane with different yeasts and different artists have been installed since they were building the growing philosophical training formats and processes, to create a melodious production, to use a nom de plume, TIFF/diss the tradition of throwing practices, meet in love/freestyle to be present in similar events over the basics such as expression that have been observed.

Keywords: Oral culture, music culture, minstrel tradition, rap music, Turkish rap.

Giriş

İnsanlığın ortak olgularından biri olan kültür, belirleyici ve ayırıcı özelliklerinin yanı sıra temelinde yaratımına sebep olan insan unsuruyla benzer nitelikler de taşıyabilmektedir. Dünya üzerindeki farklı lokasyonlarda, ulusal ve yerel kimliğe bağlı zenginliklerle şekillenen kültürler, benzer yapılarda ancak farklı üretim biçimlerinde kendini göstermektedir. Bu şekilde bir yapıya örnek olarak ifade kültürünün özgün tezahürlerinden âşık tarzı şiir geleneği ile rap müziği verebiliriz. Söz konusu alanlar her ne kadar farklı köklere aitse de yapılarındaki önemli benzerlik ürünlerin üretimi ve icra süreçleri değerlendirildiğinde açıkça görülmektedir.

Hiphop kültürünün dj'lik, grafiti, break dance ile birlikte temel unsurlarından birini oluşturan, kendi içerisinde birçok alt türe sahip olan ve açılımı rhythmic American poetry olan rap kavramı, İngilizcede sözlük anlamı olarak ağır eleştiri karşılığında kullanılmış, toplumun dezavantajlı kesiminden temsilcilerle Amerika'da ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmış bir müzik türüdür. Bugün "Türkçe Rap" olarak adlandırılan ve ülkemizde kendine özgülüklerle yer edinmiş ve zenginleşerek bir kültürel unsur halini aldığı söylenebilecek ürünlerin temeli ise Türkiye'de değil Almanya'da yaşayan Türkler tarafından atılmıştır. Dünyada 1970'lerde şekillenen rap müzik, Türkçe ilk yükselişini 1990'lardan sonra ortaya çıkan Cartel isimli müzik grubuyla gerçekleştirmiş ve o tarihlerden günümüze pek çok icracıyla üretim bulmuştur. Bu açıdan rap müziği bir kitle kültürü olarak tanımlamak doğru olmaz.

II. Dünya savaşı sonrası Neo Nazi etkisinde olan Almanya'da ezilen ve ötekileştirilen yabancı ve azınlıkların başında Türkler gelmektedir. Yabancı iş gücü almaya başlayan Almanya'da başlangıçta seçilmiş misafir işçi olarak geçici gelen, ancak çok geçmeden kalıcı yerleşimlerde bulunan Türkler, kültür alışverişi neticesinde rap müzik çerçevesinde ürünler ortaya koymaya başlamışlardır. Dönemin siyasi atmosferi içinde kendilerini dışlanmış hisseden Türkler, rap müziği kendilerini ifade ve haklarını aramakta bir savunma aracı olarak kullanmaya başlamıştır. Almanya'dan sonra Türkiye'ye seslerini ulaştıran ilk dönem rap müzisyenleri, o yıllarda oldukça ilgi görmüş ve bu yeni müzik türünün Türkiye'de de yeni temsilciler yetiştirmesine yol açmıştır. Kültürel yapının değişmesiyle birlikte sosyal

mirasın bir parçası olan âşıklık geleneğine ilgi nispeten azalırken, hızla küreselleşen dünyada etkilerini ve bize özgü şekillerini takip edebildiğimiz rap müzik ürünleri her geçen gün daha çok ilgi görmektedir. Benzer bir çerçeveye sahip olduğunu düşündüğümüz bu iki ürün arasındaki talep edilirlilik farkı ortadadır.

Rap müziğini ve âşık icralarını genel hatlarıyla değerlendirdiğimizde her ikisinin de birer işitsel sanat yapıtı olarak benzer yollardan ilerlemiş oldukları görülmektedir. Âşıklık geleneğinin yaşadığı değişim ve dönüşüm araştırmacıların zaman zaman üzerinde durdukları bir konudur. Ancak çalışmaya konu olan iki farklı müzik kültürünün taşıdıkları benzerlik ve farklılıklar incelemeye alınmamıştır. Bu tespitten yola çıkılarak hazırlanan bu çalışmada doküman tarama yöntemiyle elde edilen veriler bir analiz çalışmasıyla kendilerine özgü değerlere sahip olan âşıklık geleneği ve rap müziğinin taşıdıkları ortaklıklar ve kendine özgülükler açısından değerlendirilmiştir.

Âşıklık Geleneğinde Devinimler

Dile ve sese dair bedii objeleri birleştiren yapısı ile âşıklık sanatı, uzun yıllar toplum ruhunun derinliklerine ışık tutmayı başarmıştır. Beş yüzyılı aşkın bir süre içerisinde yaşanan her türlü etkileşim ve değişime direnmiş, varlığını devam ettirmeyi başarmış bir halk sanatı olarak uzun yılların birikimini icra töresindeki kuvvetle taşımayı ve aktarmayı başarmıştır.

Âşık edebiyatı, bağımsız bir sosyo-kültürel kurum kimliğiyle ortaya çıktığı 16. yüzyıldan günümüze kadar, Türk kültür yaşamı içinde yer alan bütün öğeleri içine alır. Türk kültürünün bütün katmanlarınca özümsemiş ve çağlar boyu toplumun ortak kültür kodlarını oluşturan önemli bir kurum olmuştur. Türk sosyo-kültürel yapısı içinde oluşan serbest ve zorunlu kültür değişimleri toplumsal dokuyu şekillendirmiş, yapısal ve işlevsel yönden âşıklık geleneğine önemli kaynak olmuştur (Çobanoğlu, 1999: 54). Bugüne kadar yaşatageldiğimiz gelenekler içinde âşıklık geleneği, kültürümüz açısından mümtaz bir yere sahiptir. Çünkü bu gelenekle birlikte Türk milleti, kültürel değerlerini, sosyal yapısını ve yaşadığı hadiseleri günümüze yansıtma imkânı bulmuştur. Ne var ki, teknolojik ürünlerin ülkemizde hızla yayılmasına bağlı olarak kültürümüzde de birtakım değişiklikler vücuda gelmiş; eski gücünden çok şey yitirmiştir (Kaya, 2001: 87).

Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Âşıklık Geleneği ve Rap Müzik

Âşıklık geleneği, tarihsel seyri içinde bazı kırılmalar, değişim ve dönüşümler yaşamıştır. XX. yüzyıl başlarında yaşanan değişim ve dönüşüm süreci, bazı bilim adamı ve araştırmacıların âşıklık geleneğinin bittiği yönünde görüş belirtmelerine neden olmuştur. Son dönemlerde yaşanan değişim ve dönüşüm süreci ise geleneğin yok olmasından ziyade icra ortamında ortaya çıkan bir farklılaşma biçiminde algılanmaktadır. XX. yüzyılın ortalarında âşık tarzı şiir geleneğinin elektronik ortamda icra imkânı bulmasıyla birlikte bazı müzik türleri ile âşık müziği arasındaki etkileşim de hızlanmıştır (Düzgün, 2009: 42).

Âşıklar müzik icracılığı anlamında zaman içinde gerilemiştir. Bunun nedeni de özellikle son asırda müzikte profesyonelliğin gelişmeye başlamasıdır. Çünkü Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu'nun kurulması ve profesyonel koroların oluşturulması sonucu Türkiye'de bir sanatçı artışı yaşanmıştır. TRT'nin kurulduğu dönemde, Türkiye'nin her yerinden müziğe yeteneği olan kişiler, korolara katılmak amacıyla başvurular yapmış ve çeşitli sınavlarla hem eğitim hem de icra için kadrolara alınmışlardır. Bu ve benzeri gelişmeler özellikle buldukları yörelerde âşıkları yegâne sanatçı olmaktan çıkarıp sahaya yeni karakterler kazandırmakla beraber bu sanatın zayıflama sürecine girmesine neden olmuştur (Özdemir, 2013: 8).

Bununla birlikte geleneksel müziğimizin üretim alanlarından biri olan âşık sanatı, edebiyat ve müziğin birleşimi olan verimleriyle toplumsal kimliğimizi yansıtan ürünler ortaya koymaya devam etmiştir. Toplumsal yapının ve yaşam biçiminin etkisiyle beliren ve aynı toplumsal yapıyı şekillendirme gücüne de sahip olan âşıklık geleneği bu bağlamda ortak kültürümüzün yansıması ürünler ortaya çıkararak sözü sazla birleştirmiş, aktarıcıları ile birlikte millî öze ait ayrıntıları günümüze kadar ulaştırmayı başarmıştır. Ancak söz konusu geleneğe olan ilginin azalması, yeni neslin farklı ihtiyaçlar, beklentiler ve talepler içinde olması ile yerini yeni müzik türlerine bıraktığı gerçeği ile karşı karşıya kalmış bulunmaktayız. Değişen ve gelişen toplumsal hayatımız yeni beğenilere açık bir şekilde farklı müzikal unsurlarla ifade bulmakta ve kendi kalıpları içerisinde yarattığı belirli özellikteki ürünleri öz anlatıma dayanak sağlayan çeşitli söyleyiş biçimleri oluşturmaktadır.

Türkiye’de Rap Müzik

Bilindiği gibi antropoloji, sosyoloji, psikoloji, müzikoloji vb. alanlarda gerçekleştirilen birçok disiplinler arası araştırma, müziğin insan yaşamındaki çok yönlü yeriyle ilgili önemli veriler sunmaktadır. Denebilir ki, bugün müziğin sosyo-kültürel yaşamın birçok önemli noktasıyla ilişkilmesi, yarattığı toplumsal etkileri nedeniyle spordan dine kadar uzanan geniş bir yelpazede kendini göstermektedir (Erdal ve Ok, 2012: 60). Müzik, farklı toplumlarda farklı kabuller ve şekiller oluşturan bununla birlikte evrensel kültürün müşterek değerler hazinesini nakletmeyi başarmış önemli yaratı alanlarından biridir. Müzik milli kültürün de önemli bir bölümünü oluşturmakta ve geleneksel yapıya dair önemli bilgilere kaynaklık etmektedir. Toplumsal yaşam çizgisini bireysel yaratılarla ifade eden müzik sanatı, millet olarak sahip olunan nitelikleri, zenginlikleri, hisleri ifadede en güçlü anlatım araçlarından biridir.

Müzik, içerdiği farklı anlamlarla toplumsal tutumların ve pratiklerin önemli bir yansıması olarak ortaya çıkar. Bu bağlamda müzik, toplumsal bir kimlik olarak bireylerin davranış pratiklerinde önemli bir yere karşılık gelir. Bu karşılık, aynı zamanda estetik kaygıların kültürel bir süreç sonucunda ortaya çıkıyor olması nedeniyle de özellikle anlamlıdır. Toplumsal koşullara uygun olarak farklı biçimlerde ortaya çıkan müzik, bireylerin kendilerini ifade etmeleri için kullandığı önemli sosyal araçlardan birisidir. Değişen sosyal şartlar, müzik tarzlarını ve bireylerin müzik tercihlerini de etkilemektedir. Böylece müzik, sosyal kimliklerin yansıdığı sosyolojik betimleme alanına dönüşmektedir (Sağır ve Öztürk, 2015: 121).

Doğanın vazgeçilmez bir kuralı durumundaki ‘değişim’, doğal olarak kültür ve kültür çatısı altında üretilen tüm ürünler için de kaçınılmaz bir süreçtir. Bu sürecin ortaya çıkması, çoğu zaman tek bir nedenle açıklanamayacak şekilde çoklu ve karmaşık bir yapıda gerçekleşir. Bu bakımdan, herhangi bir alandaki değişimin, genellikle birbirlerini de etkileyen çok çeşitli nedenleri olabilir. Ancak kültür ve gelenekteki değişim, büyük oranda “işlev” kavramıyla ilişkilidir. Zira herhangi bir kültür ögesi ya da gelenek, varlığını, ancak işlevselliğini koruduğu sürece devam ettirebilir. Özellikle, işlevleri artık başka kaynaklar tarafından karşılanan bir gelenek, zamanla değişime uğrar ve yok olur (Çevik, 2014: 113).

Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Aşıklık Geleneği ve Rap Müzik

Tarihte hiçbir kültür saf değildir. Fakat aynı zamanda bir kültürün başka bir kültürü, bünyesine alarak onu tarih sahnesinden silmesi de yadsınamaz bir gerçektir. Günümüz kitle iletişim araçları, toplumların kültür ve sanat ortamlarına adeta ışık hızıyla ulaşımı olanaklı kılmıştır. Ancak güçlü ve bilinçli toplumlar bu etkileşimi doğru yönlendirebilmektedirler (Kayserili ve Satır, 2013: 309). Toplumlar arasındaki karşılıklı etki ve katkıların kültürü geliştiren ve değiştiren yanları, edebiyat ve müzik alanlarında da yansımalar bulmuş, bu da milli unsurlar üzerinde olumlu ve olumsuz durumları beraberinde getirmiştir.

Küreselleşmenin yerel kimlikler üzerinde yarattığı etkiler, toplumların kendilerini sorguladığı ve yeniden inşa ettikleri bir alanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortadan kalkan sınırlar ve bu sınırların birleştirdiği yeni toplumsal alanlar, bireyleri kendilerini ifade edebildikleri yeni bir arayışın içerisine sokmuştur. Küreselleşmenin getirdiği kitlelilikte birleşen bireyler, aynı zamanda kendi ürettikleri kişisel alanlarla da özgürleşmeye veya yerleşmeye çalışmaktadırlar. Müzik, bu bağlamda bireylerin kendilerini ifade etmeye çalıştıkları arayışın bir karşılığı olarak düşünülebilir (Sağır ve Öztürk, 2015: 122).

Öz anlatım gereğinin zaman içinde yaşanan değişimlerle birlikte Türkçe rap müzik kanalıyla farklı bir mecra oluşturduğunu söylemek mümkündür. Müziğin toplumsal, sosyal, tarihî, siyasi, ekonomik ve kültürel etkiler neticesiyle şekillenmesiyle ortaya çıkan bu tür kendine has bir gelenek oluşturmuştur denilebilir. Türkçe rap müzik, toplumun pek çok unsuruyla etkileşimde bulunarak zaman içerisinde oldukça zengin üretime sahne olmuş duygu ve düşünceleri ifade etmede özel bir alan yaratmıştır. Bu müzik kültürünün bugünkü yapısını kavrayabilmek, Türk müzik kültürü içerisindeki yerini anlayabilmek için ortaya çıkış şartlarını ve niteliklerini değerlendirmek gerekir.

70’li yılların başında temeli atılan rap müzik New York’un dezavantajlı sınıfları içerisinde, siyahî müzisyenlerce icra edilmeye başlanmıştır. Bununla kalmayan rap müzik; “bugün dünyanın pek çok bölgesine yayılmış global bir fenomen olarak pek çok insanın hayatıyla bütünleşen ve yaşam tarzı hâline gelen bir yapı arz etmektedir. Bu yapı, ortaya çıktığı toplumun özelliklerini taşıırken aynı zamanda ulaştığı bölgelerin yerel özelliklerinden etkilenecek dönüşmekte, var olduğu toplumun kültürel

formlarına bürünmektedir. Amerika'daki siyahilere yöneltilen ırkçı hareketlere bir tepki olarak yükselen hip-hop, Almanya'da yaşayan Türkiyeli gençler tarafından da ırkçılığa karşı bir araç olarak kullanılmış ve Türkiye'ye aktarılmışken Türkiye'de yaşayan gençlerin kendi rahatsızlıklarını dile getirme aracı olarak varlık bulmuştur. Ortaya çıkışından bu yana ifade özgürlüğünün, birliğin, barışın ve sosyal adaletsizliğe karşı çıkmanın bir aracı olarak kabul gören” (Jackson ve Anderson, 2009: 22) hip-hop, Türkiye'de farklı sınıf ve fikirden pek çok gencin iç içe olduğu ve gençlere kendi arka planları doğrultusunda ses çıkarma özgürlüğü tanıyan bir kültür olarak uluslararası özellik taşıyan pek çok alt kültürde olduğu gibi yerel ile küreselin birleşimini temsil etmektedir (Üçer, 2013: 249). Dünya'daki yansımaları ve oluşumunu bu şekilde takip edebildiğimiz rap müziğin Türkler arasında da bir kültürel icra olarak ortaya çıkması benzer bir zeminde gerçekleşmiştir. Bu sosyal zeminin nasıl oluştuğu sosyal yapının müzik üzerindeki etkisini belirlemek açısından değerlidir.

1960'larda Almanya kapılarını göçmenlere açmıştır. İtalya, İspanya, Portekiz gibi Avrupa ülkelerinden göçler almaya başlayan Almanya'ya Türkiye'den de göçler başlamıştır. Almanya'ya göç eden Türklerin zaman içinde artışı, Türkiye'ye dönüşün devamlı ertelenmesi ve yıllar içerisinde geri dönüşün yerini “Almanya'da nasıl kalıcı oluruz?” sorusunun alması sebebiyle, gurbetçi Türkler kendilerini, kültürlerini korudukları ama vatanlarından uzakta hayatlarını devam ettirdikleri bir sistemin içerisinde bulmuşlardır. Bunun bir sonucu olarak, Almanya'da doğup büyüyecek olan yeni nesil Türkler için Almanya'da bir arada kalmak öncelikli bir gereklilik olmuş, ekonomik ve kültürel bağlamda kendilerini ayakta tutacak oluşumlar kurmuştur (Kır, 2012: 34).

1980'lerde disko müziği olarak Amerika'dan Almanya'ya gelen hiphop kültürüne Türk ya da çok kültürlü müzisyenlerin dâhil oluşu 1980'lerin sonlarındaki yeniden canlanma dönemine rastlar. Bu dönemden itibaren Türk ya da multietnik gruplar Afro-Amerikan rap şarkılarını çok kültürlü biçimlerle karıştıran belirli bir müzik tarzına sahip olmuşlardır (Şenel, 2015: 1134; Klebe, 2004: 163-165). Türklerin 'rap'le tanışmasında en önemli etken ise Türklerin yoğun bir şekilde bulunduğu Berlin ve Frankfurt gibi şehirlerde bulunan Amerikan askeri üsleridir. Bu üsler bünyesindeki diskolar, Alman diskolarında kabul göremeyen Türk göçmenler için bir

alternatif oluşturmuştur. Çoğunlukla canlı *Freestyle* (doğaçlama rap) performanslarının yapıldığı bu mekânlarda Afrika-Amerikalı askerlerle yakınlık kuran Türkler, popüler rap müziği ile de buralarda tanıştılar. Bu üsler o zaman öyle bir cazibe merkezidir ki buralardaki büyük partilere diğer şehirlerden bile katılım olur (Şenel, 2015: 1136; Solomon, 2009: 311).

80'lerin sonundan itibaren rap birçok Avrupa ülkesini sarmıştır. Büyükşehirlerde yaşayan gençler “jam” adı verilen Hiphop partilerinde bir araya gelerek, müziklerini ve sorunlarını paylaşmışlardır. Yine böyle bir etkinlikte 1987 yılında bir araya gelen birkaç sanatçı, Türkçe rap projesi Cartel grubunu kurarak, Türkiye'ye 1991 yılında ilk rap furyasını yaşatmışlardır (Genç, 2015: 845). 1990'lı yılların başında Almanca ve İngilizce sözlü rap müzik yapan King Size Terror isimli bir Türk grubu, 1991 yılında “The Word is Subversion” isimli bir albüm yayınlamıştır. Albümdeki parçalardan biri albümün konuğu Karakan'a ait olan “Bir Yabancıнын Hayatı” isimli Türkçe rap parçasıdır. Legal olarak yayınlanmış ilk Türkçe rap parçası bu olmuştur. Karakan; Alpertunga Köksal ve Kerim Yüzer'in bulunduğu bir underground rap grubudur. Grup “Bir Yabancıнын Hayatı” isimli şarkıyı 1993 Solingen faciasından sonra düzenleyip “Defol Dazlak” isimli bir tekli olarak piyasaya sürmüştür. Parçadaki ırkçılık karşıtı söylemler, bir gençlik alt kültürünün başka bir kıtanın gençlik alt kültürüyle sorunsuz bir biçimde uyduğuna gösterir. Yani, New York gettosunda sıkıntılarını anlatan siyahilerin yerini, Almanya'da Türk alt kültür grupları almışlardır. Ancak kullandıkları iletişim yolu Amerika'dakinden farklı değildir (Kır, 2012: 36).

Dışlandıkları topluma karşı kültürel ve sosyal bağlarını merkeze alarak kenetlenen göçmen ailelerin çocukları, bu oluşturdukları güçle, seslerini yükselterek varlıklarını görünür kılmış ve Almanya'da çeşitli gruplar oluşturmuşlardır. Başlangıçta güvenlik amacıyla bir araya gelen toplulukta sadece Türkler bulunmaz, Alman ve diğer bazı milletlerden de birçok mensubu vardır. Bunlardan biri 36 Boys'tur. Gruba ismini veren üye sayısı değildir. Almanya'nın Kreuzberg için kullanılan posta kodundan ismini alan topluluğun üyeleri bir hayli çoktur.

Bu topluluğun tutunduğu alt kültürlerden biri Hiphop olmuştur. 36 Boys, Hiphop'un gerek grafiti, gerek break dance, gerekse MCing dallarında üyelere sahiptir. Öyle ki kurulduğu dönemden günümüze kadar ekibin önemli isimlerinden olmuş, günümüzde Killa Hakan ismiyle bilinen Hakan Durmuş,

Türkçe Rap'in hatırı sayılır MC¹'lerinden olmuştur. Türkçe rapin ilk temsilcilerinden olan Boe-B ile grubu Islamic Force, Türkçe Rap'in kilometre taşlarından olacak olan *Mesaj* isimli albümü yayınlamıştır (Kır, 2012: 34).

Türkler tarafından ortaya konan rap ürünleri haksızlığa karşı bir başkaldırı olarak sesini duyurmaya çalıştığı kitle sebebiyle başlangıçta Almanca ve İngilizce sözlerle icra edilmiştir. Milliyetçi hassasiyetlerden doğan ve özünü millî duyarlılıkların oluşturduğu Türkçe rap müzik, öz kültürünü başka kültürel bir araç ile savunmayı tercih etmiş ve bunu başarmıştır. Kullandığı bu kültürü kendine özgü bir kılıf giydirerek yerleştirilmiş bugün geldiği noktada dünya ölçeğinde tanınmakta ve saygı görmektedir. Başlangıçta yabancı kültürlerden yalnızca Almanya için tanınır ve bilinir bir durumdayken günümüzde rap müziğin çıkış noktası Amerika'da dâhil olmak üzere özellikle İngiltere, Fransa, Hollanda gibi ülkelerde yani Avrupa genelinde bir mevki kazanmış, uluslararası müzik festivallerinde icracılarıyla kendilerini temsil boyutuna ulaştırmıştır.

Amerika'dan yaklaşık 20 yıl kadar sonra ülkemize giren ve son yıllarda popülerliğini iyiden iyiye artıran bu müzik türü, kendi içerisinde de birtakım farklı türlere ayrılmakta ve farklı coğrafyalarda farklı örnekler vermeye devam etmektedir. Geçmişten günümüze Türkçe rap müziği icra edenler arasında 9Canlı, A.P.O (Eypio), Ados, Aga B, Ağaçkakan, Ahiyan, Alef High, Alem DM, Allâme, Alper Aga, Anıl Piyancı, Araf, Arslantürk, Atakan, Ayben, Azap HG, Aziza A, Bektaş, Bela, Beta, Boe B, Buğra Milat, Buura, ByanZa, Canfeza, Cash Flow, Casus, Ceza, Contra, Cumali, Efraha, Cumhuriyet, Çağrı Sinci, Da Poet, Defkhan, Derya, Despo, Dikta Sahara, Dilkeş Kardar, Dr. Fuchs, Ege Çubukçu, Eko Fresh, Emre Baransel, Erci-E, Evren Besta, Ezhel, Fate Fat, Flowart, Frekans, Fuat Ergin, Garez, Gazapizm, Gekko G, Grogı, Hayki, Heja, Hemsta, Hidra, İndigo, İnfaz, İtaat, İzah, Joker, Kabus Kerim, Kamufle, Kaplan, Kaptan, Karaçalı, Kayra, Keişan, Killa Hakan, Kodes, Kolera, Kozmos, Kurşun, Laedri, Leşker Asakir, Lider, Mafsal, Maho B, Mc Erdem, Medusa, Mestefe, Monarchi, Moralpartre, Mozole Mirach, MRF, MT, Mualif, Narkoz, Necip Mahfuz, Neşternino, Newada, No.1, Nomad, Norm Ender, Ogeday, Önder Şahin, Patron, Pi, Pit10, Radansa, Radikal, Rahdan Vandal, Ramiz, Rapçato, Rapizm Çağla, Rapozof, Rashness, Red, Rota, Sagopa Kajmer, Sahtiyani, Saian, Sancak, Sansar Salvo,

¹ Mc kısaltmasının açılımı; Master of Ceremonies'den gelmektedir ve seremoni ustası anlamını karşılamaktadır.

Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Âşıklık Geleneği ve Rap Müzik

Santi, Savaş, Sayedar, Sehave, Selo, Serin, Sırtlan, Sir Mc, Sitem Depresif, Sokrat ST, Sorgu, Sultana, Sürveyan, Şahsi, Şanışer, Şehinşah, Şüphe, Taladro, Tankurt Manas, Tepki, Tetik, U.L.A.Ş, VEyasin, Vurgu, Xir, Yeis Sensura, Yener Çevik, Yunus Emre, Zeo Jaweed, Zeus Kabadayı gibi isimler bulunmakta, her geçen gün yeni yaratıcılarla temsil bulmaya devam etmektedir.

Âşıklık Geleneği ve Rap Müzik Kültürünün Müşterekleri ve Farklılıkları

Söz ustalığına dayanan âşıklık geleneği ve rap müzik arasındaki ortaklıkların şu şekilde gruplandırılması uygun görülmüştür:

Yetişme biçimleri ve sanatçıların icraya başlama sebepleri

Usta-çırak ilişkisi

Mahlas kullanma-tapşırma

Doğaçlama söyleme/freestyle

Taşlama/takılma

Atışma/diss atma

Âşık karşılaşmaları/freestyle

Ezgili söyleyiş

Kafiye kullanımı

a. Yetişme biçimleri ve sanatçıların icraya başlama sebepleri:

Âşıkların âşıklığı meslek olarak icra etmeye başlama sebepleri ile rap müzisyenlerinin rap müziğe başlama sebepleri benzerlik göstermektedir. Her ikisi içinde bulunulan sosyal çevrelerin kültürel yapısı, temsilcilerini yetiştirmede ve sanatlarını geliştirmede önemli paya sahiptir. Bu icra ortamları aynı zamanda onların tarzlarını ve sanat özelliklerini belirleyici bir etken durumundadır. Her iki sanatçı tipi de kendileri için yaratımlarına neden olacak bu icra ortamlarından beslenmişler, yaşayarak öğrenmiş ve kendilerini bu müzik tarzlarına iten yolu bilinçli olarak takip etmişlerdir. Âşıklar için sazlı sözlü ortamda bulunmak ya da rap müzisyenleri için hiphop kültürünün egemen olduğu ortamlarda bulunmak müzikal gelişimi sağlamada ana unsurlardandır. Bu şekilde yetişen çok sayıda isim vardır. Kendilerine has kültür ortamlarında

bulunarak birbirleriyle etkileşimlerde bulunan icracılar böylece kaynaşmakta ve işledikleri sanatın ortak adet ve pratiklerini paylaşmaktadır.

Her iki türde de sanatsal icraya başlama sebepleri arasında gurbet, dert, sıkıntı, millî duyguların coşkuluğuna kapılmak gibi etkenler başı çekmektedir. Türkçe rap kavramının ortaya çıkış sebebinin sosyal ve ekonomik şartlar olduğu üzerinde daha önce durduk. Söz konusu durum hitap edilen kitleyi biçimlendirmektedir. Âşık müziğinin de yaratıcılarının ve ürünlerinin hedefi olan insan topluluğu genellikle kırsal kesimdir. Benzer şekilde sokağın sesi olan rap müziğinin icracıları ve dinleyicileri bağlamında banliyö olarak nitelendirilen yani kırsal özelliklerini kaybetmemiş kesimlerdir. Söz yetenekleri ölçüsünde ve buldukları kültürel daire çerçevesinde sanatlarını oluşturmuşlardır.

Bu noktada sanata başlama yolları arasında en büyük farkın bade içme ve rüya motifleriyle olduğunu söyleyebiliriz. Âşıklıkta soyut bir boyut kazandıran bu geleneksel unsurlar, icracıların yeteneklerine ilahi bir nitelik kazandırmaktadır.

b. Usta-Çıracak ilişkisi: Usta-çıracak ilişkisi oldukça eski bir öğrenme metodudur. Mesleği doğru ve kolay öğrenmede, etkin bir şekilde icra edebilmekte önemli role sahiptir. Bu eğitim biçimi bilgi ve tecrübenin aktarımıyla usta kabul edilen kişinin ustalığını kanıtlamak, icracısı oldukları tarzın devamlılığını sağlamak bakımından gerekli görülmektedir. Halk sanatının pek çok alanında olduğu gibi âşık sanatında da mesleğe başlama noktasında önemli bir yol usta-çıracak ilişkisidir. Rap müzik türünün hâlihazırda âşıklık geleneğine göre çok yeni bir kültürel olgu olması nedeniyle âşıklık geleneğinde olduğu kadar sistemleşmiş bir usta-çıracak ilişkisinin varlığından söz edilemez. Bununla birlikte rap müzik kültüründe de usta-çıracak ilişkisinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Rap müzikte usta-çıracak ilişkiye örnek olarak türün önemli isimlerinden Ceza ve kız kardeşi Ayben verilebilir. Ayben röportajlarında rap müzikle ağabeyi aracılığıyla tanıştığını ve onun yönlendirmeleriyle yaptığı işlere şekil verdiğini belirtmiştir. Usta kabul edilen rap sanatçıları yetenekli buldukları, belirli bir potansiyele sahip olan rap müzik heveslisi gençleri icra ortamlarına dâhil etmekte, hatta sahnelerinde onlara da yer vermekte, bu şekilde gözleme dayalı bir eğitim süreciyle olgunlaşmalarına imkân tanımaktadırlar.

c. Mahlas kullanma-Tapşırma: Türk şiir geleneğinde mahlas kullanma kökeni çok eskilere uzanan bir gelenektir. İslamiyet öncesi dönemden elimize geçen ürünlerin sahibi ilk şairlerin de mahlas kullandığı bilgisine sahibiz. Rap müzik icracıları ile âşıklık geleneğinin ortaklıklarından biri mahlas kullanımınıdır. Âşık edebiyatı temsilcileri şiirlerinde kendi dünya görüşlerine, fiziki ve ruhsal özelliklerine, yaşadıkları bölgelere göre seçmiş oldukları mahlasları kullanırlar. Bu mahlaslarını şiirlerinde telaffuz ederek geleneksel deyimle tapşırarak ürünlerine bir nevi kendi mühürlerini vururlar. Aynı şekilde rap müzik temsilcileri de mahlas kullanmakta ve şarkı sözlerinde bu mahlaslara yer vermektedirler.

Rap müzikte mahlas seçimi konusunda kendi ismini-soy ismini kullananların, sanatına ve mizacına uygun isim seçenlerin ve çevrelerinin etkisiyle mahlas alanların buldukları görülmektedir. Örneğin; Fuat Ergin, Yener Çevik, Ege Çubukçu, Anıl Piyancı gibi rap müzisyenleri kendi isim ve soy ismini kullanan icracılardır. Bu isimlerin haricinde çeşitli sebeplerle farklı mahlaslarla içerik üreten sanatçılar da bulunmaktadır.

Türkçe Rap'in en üretken ve en önemli temsilcilerinden biri olan gerçek ismiyle Yunus Özyavuz uzun bir süre Silahsız Kuvvet mahlasını kullanmıştır. Bugün bilinen ismiyle Sagopa Kajmer mahlasını, Mısır'da bulunan piramitlerden birinden ve bu piramidin içindeki gizemlerini keşfederken ölen bir arkeoloğun soyadı olan Kajmer kelimesinin birleşiminden almıştır. Bu mahlasa ek olarak kullandığı diğer mahlasları şarkı sözlerinde geçen mic check, silahsız kuvvet, kaf kef, evliya-ı rap, pesimist kötü adam, yaşlı çocuk, kırık çocuk, mikrofonun efendisi, rapin şeytanı, seramoni ustası, kör savaşçı, düşünen ceset şeklindedir.

Yine diğer bir önemli temsilci Bilgin Özçalkan bilinen ismiyle yani mahlasıyla Ceza, çevrenin etkisiyle mahlas almıştır, başlarda Bloody mahlasını kullansa da freestyle yarışlarındaki üstünlüğünden dolayı diğer rap müzisyenlerinin onu kendilerine yarışta ceza olarak nitelendirdikleri için Ceza mahlasını kullanmaya başlar.

Gerçek ismi Tankut Tan olan rap müzisyeni ismini uyarlamış ve yanına dünyanın en uzun destanı olan Manası da ekleyerek mahlas olarak Tankurt Manas'ı seçmiştir. Asıl ismi Ufuk Yıkılmaz olan rap müzisyeni şahların şahı anlamında Şehinşah'ı, asıl ismi Hamza Gül olan rap müzisyeni çok derin ve bilgili anlamına gelen Allame'yi, asıl ismi Ozan Erdoğan olan

müziyen isminden esinlenerek Da Poet'i, asıl adı Adem Oslu olan müziyen ise ismini ve soy ismini kısaltarak Ados ismini mahlas seçmiştir.

Rap müzisyenleri mahlas seçimlerinde Arapça, Farsça, İngilizce, İspanyolca kelimelerden de yararlanmışlardır. Örneğin; Sansar Salvo, Sehabe, Santi, Nomad, Ezhel, Taladro bu türden mahlas seçimleridir. Ayrıca rap müzisyenlerinin mahlaslarını seçerken tasavvufi ve mitolojik motiflerden de esinlenmiş oldukları görülmektedir. Medusa, Mozole Mirach bu türden mahlaslar arasındadır.

d. Doğaçlama Söyleme/Freestyle: Âşıklık geleneğinde olduğu gibi rap müzik kültüründe de irticalen söyleme önemli bir maharet göstergesi ve yapılan işin bir gereğidir. Herhangi bir hazırlık yapmadan hazır cevap şeklinde sözler düzenlemek ustalık eseridir. Âşık müziğinde olduğu gibi rap müzikte de ileti nettir. Üzerinde uzun uzun düşünmeksizin, hazırlıksız şekilde ortaya konan ürünler hızlı düşünme ve anlamı keskin sözler söyleyebilme gücünü gösterir.

Doğaçlama söyleme yani irticalen şiir söyleme rap müzikte freestyle kavramı ile karşılanmaktadır. Âşık şiirinde nasıl ki bütün âşıklarda bu kabiliyet bulunmuyorsa, rap sanatçıları da freestyle söylemek her rap müzisyeninin sahip olduğu yeteneklerden biri değildir, dolayısıyla herhangi bir ön hazırlık yapmadan serbest stilde sözler söyleyebilmek, işinde kendine güvenin, cesaretin de bir göstergesidir ve sanatçının belirli bir birikime sahip olmasını zorunlu kılar.

e. Taşlama/Takılma: Her iki farklı kültürün de özünde yatan temel işlevlerden birinin protesto olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu türlerin ortaya koyduğu sözler eleştiri içeriklidir. Âşıklığa ve rap müziğe başlama sebebi temsilcilerinin söyleyecek sözü olma durumudur. Saz şairi ve rap müzisyeni icralarıyla etraflarında gördükleri riyakârları, dalkavukları, haksızları, ahlaksızları kısacası kötülere ve kötülükleri eleştirerek karşısında; iyiyi yücelterek iyinin ve haklı olanın yanında yer almaktadır. Vatanından uzakta memleket hasretiyle yananların, gurbette çile çekenlerin, zulme uğrayanların dertlerini seslendirerek toplumun her türlü derdini dert edinmiş hassas yaratılışlı, sağduyulu kimselerdir. Bu bağlamda her iki sanatçı tipi de bir toplumsal ve sosyal kavganın peşinde, özgür sese sahip üreticilerdir. Rap müzik türünde yazılmış sözler içerikleri itibariyle toplumsal ve siyasal konular üzerinedir. Anlatım özgürlüğü ve söz söyleme gücünün birleşimi olarak bireysel yaratıcılıkları ifade etmektedir.

Türkçe rap müzikte bunun en güzel örneklerinden biri Şanışer isimli rap müzisyeninin 18 müzisyenle birlikte gerçekleştirdiği yaklaşık 15 dakikalık Susamam isimli şarkıdır. Fuat Ergin, Ados, Hayki, Server Uraz, Beta, Tahribad-1 İsyen, Sokrat St, Ozbi, Deniz Tekin, Sehabe, Yeis Sensura, Aspova, Defkhan, Aga B, Mirac, Mert Şenel, Kamufle gibi alanlarında önemli isimlerin bir araya geldiği çalışma adalet, özgürlük, kadına şiddet, hayvan hakları, doğa, toplumsal ve sosyal pek çok konuya dair eleştirel sözler içermektedir. Müziğin gücüne dikkati çeken çalışmada sanatçılar; doğa, kuraklık, hukuk, adalet, medya, eğitim, kadın hakları, kadın cinayetleri, gurbet, hayvan hakları, trafik gibi konular üzerine eğilmişler, aksaklıklara ve yanlışlara eleştiride bulunmuşlardır.

f. Atışma/Diss atma: Rap sanatçılarının birbirlerine yönelttikleri yergi içerikli sözler rap kültürü içerisinde, *saygısızlık anlamına* gelen İngilizce *dissrespect* sözünün kısaltması olan *diss* sözcüğü ile karşılanmaktadır. Diss atmak kavramı âşıklık geleneğindeki atışma kavramının karşılığı olarak kabul edilebilir. Rap sanatçıları arasında *diss* atmak sıkça yapılan bir hiciv örneğidir. Âşıklık geleneğinden farkı rap sözlerinin argo ve küfür içeriklerinin ağırlıkta olmasıdır. Bununla birlikte küfür ve argo içermeyen *diss*lerin daha nitelikli olarak kabul gördükleri anlaşılmaktadır. *Diss* şarkıların içerisinde yüksek dozda etkiye sahip olan vurucu sözler *punch* olarak adlandırılmaktadır. İsim kullanmadan gerçekleştirilen *diss* şarkılarına ise *battle rap* ismi verilmektedir. Freestyle özellikle rap karşılaşmalarında iki sanatçının karşılıklı atışma icraları sırasında kullanılmaktadır.

Diss türünden ürünlere bir örnek Sagopa Kajmer ve Ceza isimli rap sanatçıları tarafından verilmiştir. Ceza'nın Kolera ve Sagopa Kajmer'e yönelik söylediği Mürekkep Doldurdum isimli şarkıya Sagopa Kajmer'in Kolera, Raffine, Mozole Mirach, Sitem Depresif ve Zet gibi rap müzisyenlerinden oluşan Kuvvet Mira isimli ekiple gerçekleştirdiği beş şarkılı bir karşı *diss* ortaya konmuştur. Ceza'nın "Ceza eskidendi, sana rap'i öğretilendi, bana bir numara derdin ve sana herkes bi' numara büyük geldi ve sattın...", "1.58 boyu ve biraz cadaloz, biraz megaloman ve de her hareketi bi' poz..." şeklindeki eleştiri ve iğneleyici sözlerle karşılık, *Sagopa Kajmer Distortion EP*²'de yer alan "Beni devirmek çok kolaysa tarihinden adımı

² EP; extended play (uzatılmış oyun), *singel*'dan uzun albümden kısa müzik çalışmalarına verilen ad.

sil... Nedense ipini kestin sattın grubunu erken... Velâkin şimdilerde yediğin tabakları tekmeledin.” sözleriyle eleştiri oklarını yöneltmiştir.

Son dönemin en popüler örneği ise Norm Ender isimli rap sanatçısının döneminin rap müzisyenlerine atmış olduğu *Mekânın Sahibi Geri Geldi* isimli diss şarkısıdır. Yeni dönem rap müzisyenlerini ‘Bebeleri pisten alalım, mekânının sahibi geri geldi” sözleriyle iğnelemiş ve kendisini kral olarak nitelendirmiştir. Dolayısıyla âşık atışmaları ve freestyle uygulamalarındaki ortak noktalardan biri de aşığın ya da rap müzisyeninin rakiplerini küçümseyen, aşağılayan, düşmanca söyleyişlerle bir üslubun içine girmeleridir.

g. Âşık Karşılaşmaları/Freestyle: Rap müzik kültüründe de aşıklık geleneğinde olduğu gibi mc’lerin karşılıklı atışma yapmaları için çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmektedir. DEVRAP Freestyle, Freestyle King, Freestyle Fighters gibi organizasyonlar bunlara örnek verilebilir. Bu etkinliklerde en önemli bölüm freestyle’dır. Bir dinleyici kitlesinin karşısında belirli ilkeler doğrultusunda, doğaçlama olarak birbirlerini alt etmeye çalışan iki rapçinin karşılaşmasında kazananı seyirci belirlemekte ve kazananı para ödülü verilmektedir. Âşık karşılaşmalarında da yarışmada üstün gelen kişiye bahşış verilmekte kazanan bilirkişilerce belirlenmekte ve yarışma freestyle etkinliklerinde olduğu gibi belirli bir usulü takip etmektedir. Dolayısıyla her iki uygulamada da icracı ve dinleyici etkileşimi had safhadadır.

h. Ezgili söyleyiş: Halkın zevk ve estetik değerlerinin ürünleri olan ve kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturan halk edebiyatı ürünlerinde ezginin önemli bir yeri olmakla birlikte müzikten önce söz gelmektedir. Bununla beraber ezginin eşlik ettiği sözler her zaman daha ilgi çekici, daha etkili ve daha kalıcı olmuştur. Âşıklık geleneğinde aşığın diline ve gönlüne hizmet eden ezgiler ve bu ezgilerin teşekkülünü sağlayan saz olmazsa olmazdır. Bu noktada her iki türün icrası açısından en belirgin fark icracılarının çalgı aleti kullanımında ortaya çıkmaktadır. Âşık müziğinin geleneğinin esaslarından biri olan saz çalma, rap müzik kültüründe müstakil bir çalgı aleti ile karşılanmamaktadır.

Bununla birlikte rap sanatçılarının sözlerine eşlik eden ezgiler bu türden ürünlerin bel kemiği niteliğindedir. Rap müzisyenlerinin icralarında ezgi itici güç durumundadır. Rap müzisyenleri her şarkının ritmini oluşturan ve *beat* adını verdikleri söze eşlikçi fon müziğinden yararlanırlar. İcranın

karakterini yansıtan bu müzikal unsur rap şarkıları için önem taşımaktadır.

1. Kafiye kullanımı: Kafiye kullanımı her iki sanat dalının da ürünlerinde önemle üzerinde durulduğu görülen hususlardandır. Rap müzikte rhyme olarak adlandırılan kafiye söyleyiş gücünü sergileyen önemli özelliklerdendir. Âşık şiiri ürünleri ve rap müzik ürünlerinde icracıların kafiye kullanmaları ve müziğe bağlı olarak tempoyu yansıtan bir kafiye düzeni oluşturmaları ortaklıklar arasında yer almaktadır.

Sonuç

Müzik edebiyatta, edebiyat da müzikte devinime sebep olur ve birbirlerine olan etkileri pek çok verimde görülebilir. Geleneksel müziğin ana damarlarından biri olan âşıklık geleneği halk müziğini besleyen ve yaşatan kaynaklardan biridir. Âşık edebiyatına ait verimler bunun en güzel örneklerindedir. Kullanılan ezgiler ortaya konan ürünlerin devamlılığını, sözlerin akışkanlığını sağlamaktadır. Müzik ve edebiyat ortak işlevlere sahip olarak kültürel aitlik göstermekle birlikte dil, din, ırk gibi faktörler üstü bir güce sahiptir. Bu şekilde toplumsal ve bireysel sevinçler, umutlar, üzüntüler, tasalar, gelgitler, kırılmaların kaydedildiği bir arşiv görevi görmektedirler. Ait oldukları toplulukların düşünce dünyasını ve hissi akislerini barındırmaktadırlar. Günümüzde insanların değişen istek ve ilgileri ile teknolojiyle olan uğraşları farklı yöne evrilen toplumun yarattığı bu yeni ruhun ihtiyaçlarına cevap verecek karakterde ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu türden ürünleri ortaya koyan rap müzik, 90'lı yıllara kadar Türkiye'de pek de ilgi gösterilen bir tür olmamıştır. Rap müziğin ilk sesleri 90'lı yılların sonunda ortaya çıkmış, bir kavram olarak müzik kültürümüz içerisinde yer edinmesi bu tarihten sonra gerçekleşmiştir.

Sözlü kültür geçmişi zengin olan bir milletin genç neslinin dilinin olanaklarını iyi kullanarak kendilerini ifade etme ve varlığını gösterme tercihlerinden biri son yıllarda rap müzik çerçevesinde ortaya konmaktadır. Derdini anlatma, toplumsal gerçekliklere dikkati çekme noktasında rap müzik önemli bir araç konumuna yükselmiştir. Türk insanının aksaklıkları eleştirme, kötü giden toplumsal kurumlara ve bireylere çeki düzen verme isteği ve dikkati halk biliminin temel işlevlerinden biri olan protestonun uygulama alanlarından âşıklık geleneği ve aynı işlev üzerine şekillenen rap müzikte kendine geniş yer bulmaktadır. Âşıklarca ve rap müzik sanatçılarınca ortaya

konan ürünlerde toplumsal duyarlılıkların bireysel duygu yoğunluğu ile ifade edilmiş olduklarını, bununla birlikte ezgisel yönü de olan üretimler ve pratiklerle geniş bir etki alanına sahip olduklarını görmekteyiz.

Modern hayatın icat edilmiş ifade türlerinden biri olan rap müzik kültürü zamanın ruhunu yansıtan bir icraya sahiptir. Popüler kültürün milletlerin yerel kültürleri üzerindeki yıkıcı etkileri aşıkâr olmakla birlikte dış kaynaklı bir kültürel unsurun bize özgü yeteneklerle ve ifade biçimleriyle kültürümüze özgü şekillerini yaratma yeteneğini sergileyerek değişen zamandan nasibimizi almış bulunmaktayız. Her ne kadar ayrı ruhlara sahipler de aynı eğilimle benzer nitelikte yol ve yöntemlerle benzer üretimler gerçekleştirmişlerdir. Sahip oldukları benzerlikler dışında özellikle âşık şiiri ve rap müzik ürünleri arasında söz kullanımı noktasında farklılıklar bulunmaktadır. Âşık şiirinde yerel dil kullanımı esastır. Rap ürünleri ise yabancı menşeli bir ürün olduğunu daima hatırlatan yabancı dilde sözler, deyimler ve argo sözcüklerin kullanımı ile ayrı bir üsluba sahiptir. Sonuç olarak bütün bu benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir ki sosyal dokudan ayrılmaz bir yapıya sahip olan söz konusu bu sanatsal ürünler kendi varoluş nedenlerine uygun bir yayılım göstermekte, özgür ve yüksek bir ifade gücüyle toplumsal yapıyı yansıtan ve bu yapıdan beslenen bir dile sahiptirler.

KAYNAKLAR

- ÇEVİK, M. (2014). "Kültürel Değişim, Gelenek ve Türk Halk Hikâyeciliği". *Turkish Studies*, C. 9, S. 12, 113-123.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (1999). "Elektronik Kültür Ortamında Âşık Tarzı Şiir Geleneği Bağlamında Çukurovalı Âşıklar Üzerine Tespitler", 3. *Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 246-253, Adana Adana Ofset.
- DÜZGÜN, D. (2009). "Âşıklık Geleneğinin Değişim ve Dönüşüm Sürecinde Barış Manço Olgusu". *Milli Folklor*, S. 84, 42-50.
- ERDAL, B. ve OK, Ü. (2012). "Müzik Tercihinde İnanç Biçimlerinin Rolü". *The Journal of Academic Social Science Studies*, C. 5, S. 3, 59-74.
- GENÇ, S. (2015). Almanya'da Türk Argosu ve Rap, *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, C. 1, S. 3, 840-850.
- JACKSON, B., & ANDERSON, S. (2009). "Hip-Hop Culture Around The Globe: Implications for Teaching". *Black History Bulletin*, V. 72, N. 1, 22-32.
- KAPTAN, Z. ve YURDUŞEN, Y. (2014). "Âşık Edebiyatı Halk Şiirinin Tarihsel Gelişim Süreci". *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, S. 8, 195-212.

Farklı Kültürel Zeminlerde Benzer İfade Biçimleri: Âşıklık Geleneği ve Rap Müzik

- KAYA, D. (2001). "Âşıklık Geleneğinin Geleceğiyle İlgili Düşünceler ve Yapılması Gerekenler". *Milli Folklor*, S. 52, 87-92.
- KAYSERİLİ, M. E. ve SATIR, M. (2013). "Küreselleşme Sürecinin Ulusal Kültür Ve Sanata Etkisi". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 50, 305-318.
- KIR, B. (2016). *Alt Kültür Müziği Olarak Rap Şarkı Sözleri Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZDEMİR, E. (2013). Âşık ve Ozan Kavramlarının Günümüz Türkiye'sinde Müzikal ve Edebi Yönden Tanımlanması, *Akademik Bakış Dergisi*, 34, 1-17.
- SAĞIR, A. ve ÖZTÜRK, B. (2015). "Sosyolojik Bağlamda Müzik ve Kimlik: Karabük Üniversitesi Örneği". *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 8, S. 2, 121-154.
- ŞENEL, O. (2015). "Türk Diaspora Gençliğinde Kültürel Kimliğin Dönüşümü: Hip Hop, Entegrasyon ve Eğlence Mekânları". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 37, 1132-1142.
- ÜÇER, M. B. (2013). "Müzikte Anlamın Yeniden Üretimi: Hip-Hop Kültürünün Türkiye'deki Görüntüleri Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme". *II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi*, C. 1, 249-262, Bursa Star Ajans Matbaacılık.